

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תזריע מצורע תשפ"א

עיקר הצרעת היא בנפש

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת", (י"ג, ב).

הקדמונים ביארו (עי' ברמב"ם בפט"ז מטומאת צרעת ה"י ובספורנו ובאלישיך כאן) שמחלת הצרעת איננה המחלה הנקראת 'צרעת' אצל הרופאים [הנובעת מעיפוש וכדו'], אלא זהו מחלה שיסודה בנפש מחמת חטא לשון הרע, וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא מצורע ב) על הפסוק (משלי כ"א, כ"ג) "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו", אל תיקרי 'מצרות' אלא 'מצרעת', והרי מבואר שהצרעת קיימת בנפשו של בעל לשון הרע, אלא שבדורות הקודמים שהיה הקב"ה נוהג עמנו בגילוי ובשינוי דרכי הטבע, זכינו שצרעת הנפש הייתה ניכרת על הגוף בדמות נגע כדי לעורר את האדם לתשובה, אבל בזמנינו שהקב"ה מנהיג אותנו בטבע בדרכי הסתר, אין הצרעת ניכרת בגלוי אלא היא נשארת חקוקה בנשמה בלא שנוכל להכיר בה בעולם הזה.

וזהו הטעם שהמנוגע בצרעת לא היה הולך לרופא אלא לכהן, ומפני שהרופא אינו יכול להועיל דבר זה שאין שורשו בעיפוש הגוף אלא בצרעת הנפש מחמת לשון הרע, וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא י"ח, ד) "אין הנגעים באים אלא על עוון לשון הרע", ולכן היה הולך לכהן שיוורה לו דרך תיקון לנגעו על ידי תשובה ומעש"ט, וכדאיתא בספרא (מצורע ה) "יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע", ועוד אמרו בתוספתא דנגעים (פ"ו) "הכהן אומר לו צא ופשפש בעצמך וחזור בך, שאין הנגעים באין אלא על לשון הרע ואין הצרעת בא אלא על גסי הרוח", ע"כ, והיינו כי מאחר שכל עניין הנגעים הוא נס מופלא שלא על פי דרך הטבע, לכן רפואת הנגע הייתה תלויה לעיכובא במה שיחזור המצורע בתשובה.

אמנם צריך לזכור שגם היום שאין הצרעת ניכרת בגוף, מ"מ עדיין הצרעת נשארת חקוקה בנשמת בעל לשון הרע רח"ל, ובכל דיבור של לשון הרע נשמתו משתנית לפגם, ואם לא חזר בתשובה בחייו הרי הצרעת נשארת דבוקה בנשמתו לנצח רח"ל. ואף כי בעולם הזה הגוף מחפה על הנשמה ואין מתפרסם קלונו ברבים, אבל בצאת נשמתו מהגוף לאחר פטירתו, אם לא שב בתשובה, נשמתו מלוכלכת בנגעים וקלונו מתפרסם לעין כל לנצח, ונשמתו יושבת בדרך מחוץ למחנה שכינה ה"י ואוי לנו מיום הדין.

ובזה יש לפרש טעם הדבר שהאריכה תורה כל כך בדיני נגעים בשני פרשיות דתזריע מצורע, ואע"פ שלא מצינו כן בכל דיני התורה, שאפילו בחמורות שבחמורות כמו שבת ועבודה זרה נכתבו הדינים בתכלית הקיצור, דכיון שעיקר הצרעת היא בנשמה לכן האריכה בזה התורה כל כך להזהיר אותנו לשמור על הנשמה שהיא חביבה מאוד אצל הקב"ה.

(ובספר שמירת הלשון שער הזכירה פרק ו' הביא מספר הקנה שכתב, שאף שבזמנינו אין הקב"ה מביא עונש צרעת על עוון לשון הרע, אבל עדיין מעניש הקב"ה את בעל לשון הרע בעניות, כי שקולה העניות כצרעת, (גדרים ס"ד ע"ב), ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו).

דברי התעוררות לשמירה מאיסור לשון הרע

"והיה בעור בשרו לנגע צרעת", (י"ג, ב)

בשבתות אלו דפרשיות תזריע מצורע, ראוי לכל אחד ללמוד עם בני ביתו ענייני חומר איסור לשון הרע, ובכל דור ודור יש לדרוש כפי צורך הדור, ואני מביא מה ששמעתי מרבותי זצ"ל:

דע, שאין שום עצה בעולם להינצל מעבירה זו, אלא רק להשים עצמו כאילם

(חולין פ"ט ע"א) ולשים מחסום לפיו, ולסנן היטב כל דיבור ודיבור, וברמב"ם (פט"ז מהלכות טומאת צרעת ה"י) מבואר מהו הדרך שיכול האדם להגיע לשמירת הלשון, וזה לשונו שם "לפיכך ראוי למי שרוצה לכוין אורחותיו, להתרחק משיבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסיכלותם", עיי"ש.

ואם האדם מרגיש שאינו מסוגל לעצור את פיו מדיבורים, אין לו עצה אלא לשבת בדרך במשך תקופה, ועי"ז יתרגל במשך זמן לחסום את פיו, וכמו שכתב אדונו הגר"א באיגרתו "כי הדיבור והמידות צריך הרגל רב, והרגל על כל דבר שלטון, וכל ההתחלות קשות".

אמנם כיון שנגע מחלה זו מסוכנת מאוד, שפוגם בזה בדברי תורה שלומד ובתפילה שמתפלל ומעורר בזה קטרוגים למעלה כדאי' בח"ח בהקדמה, והיצר הרע משקיע כוחות מיוחדים להכשיל בזה כל אחד ובפרט שזהו טעם סיבת אורך הגלות כמו שהאריך הקדוש הח"ח זיע"א בהקדמת ספרו, וכשאיין יודעים הדינים אי אפשר להינצל ממכשול זה, המציא לנו הקב"ה בדור אחרון את הכהן הגדול מאחיו, ה"ה הקדוש החפץ חיים זצ"ל, שביאר את חומר האיסור ואת פרטי ההלכות, וספרו הוא סם מרפא לכל אחד, וכבר כתב כ"ק האדמו"ר ה"אמרי אמת" מגור זי"ע במכתב שבכל פעם שהוא לומד בספרו הוא מרגיש תועלת, ומה נענה אנחנו אחריו, ומרן הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל הניח בתיק התפילין שלו ספר הלכות לשון הרע, והיה לומד בזה בכל יום.

ובכל יום אנו מתפללים "אלוקי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה", וראוי להתפלל תפילה זו בכוונה גדולה, שחז"ל ידעו את גודל הסכנה והמכשול המצוי בעוון לשון הרע, ולכן תיקנו לנו להתפלל על כך בכל יום, אמנם אין די בתפילה, אלא צריך התעוררות דלמטה מצד האדם שישתדל לשמור לשונו, ואז הקב"ה עוזרו ושומע תפילתו, ויש לקבוע חבורות אצל אנשים ונשים ללמוד הלכות לשון הרע ולחזור עליהם.



וסיפר לי הגרא"א דסדר זצ"ל, שבת"ת דקלם לא הלכו הנשים לעולם לבית הכנסת להתפלל, וכפי שהזהיר אדונו הגר"א באיגרתו (שם) שלא ילכו הנשים בשבת לבית הכנסת כדי שלא יכשלו בחטא לשון הרע שהוא בלתי נמנע במקום שמתאספות שם נשים, ואפילו כדי לשמוע לפרשת זכור לא הלכו הנשים לבית הכנסת, וכל זה כדי שלא יכשלו בדיבור או בשמיעת לשון הרע ח"ו.

גודל התביעה והדקדוק על כל דיבור אסור

שמעתי מפי מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, ששאל פעם את הקדוש החפץ חיים מדוע לא הבלית מספיק בספרו מה שכתב הרמב"ם (פ"ג דתשובה) דברים נוראים על בעלי לשון הרע, ש"אין להם חלק לעולם הבא, והם נכרתים ואובדים בגיהנום ונידונים על גודל רשעם וחסאתם לעולם ולעולמי עולמים", והשיב לו החפץ חיים "פצצה כזו לא רצייתי לזרוק".

ופירש מו"ר זצ"ל בכוונת תשובת החפץ חיים, שמאחר שרוב בית ישראל נכשלים בלשון הרע, אם יפרסם שמאבדים בכך את כל עולמם, עלולים להתניאש ולחשוב שכיון שקשה לפרוש לגמרי מלשון הרע, ובלאו הכי הם כמינים ואפיקורסים שאין להם חלק לעולם הבא, הרי הם כבר יכולים לפרוק מעצמם לגמרי עול תורה ומצוות, ויתיאשו ולא ינסו דרכי תיקון, ולכן

הכניסו ברכה לתוך ביתכם

ניתן להשיג בחנויות הספרים את סדרת הספרים **"ביאורים והנהגות" על התורה ה' כרכים** (כאלפיים עמודים) מתוך מאמרי מרן רבינו שליט"א בשנים האחרונות המלהיבים את הלב לאהבת תורה ויראת שמים ומשובצים בעובדות על גדולי הדורות זצ"ל, (הפצה ראשית: יפה נוף)

נתרם לרפואת
הר"ר חיים שמואל זאב בן שיינדל

התודה והברכה לידידינו **החפץ בעילום שמו** אשר זכות הפצת המאמר בעיר **מודיעין עילית** מידי שבוע נזקפת לזכותו יזכהו השי"ת לראות ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו ולרוות נחת מיוצ"ח, ויקיים בו הברכה "אורך ימים בימינו בשמאלו עושר וכבוד".

החליט להשיט דברים מפורשים אלו, והביא מקורות אחרים שהעונש על לשון הרע חמור מאוד.

במלחמת ה' צריך לדמות עצמו שהוא כגדול ממש

"וציוה הכהן ולקח למטהר שתי וכו' ועץ ארץ ושני תולעת ואיזוב," (י"ד, ד)

עץ ארץ ושני תולעת המה שני הפכים הרחוקים זה מזה בתכלית, שעץ ארץ הוא גבוה בתכלית, והוא מסמל את הגדלות והגאווה, ומאידך שני תולעת הוא הנמוך בתכלית, והוא מסמל את הענוה והשפלות, ונראה שרמז יש בזה למצורע, שמצד אחד צריך להכיר בגודל כוחותיו שיכול לצמוח כעץ אדן, ולא יתיימש בנפשו לחשוב שלאחר שנעשה בעל עבירה אינו יכול יותר להיטהר אלא יכול הוא להיות אדם גדול ממש, אבל מצד שני צריך הוא גם לדעת שלאחר החטא צריך הוא להרגיש כתולעת לפני בורא עולם, ולהתבייש איך מלאו ליבו למרוד במלכו של עולם בפניו, ולזכור שהחוטא נחשב כתולעת נבזית ממש.

עוד יש לפרש שלרמז בא שבעבודת ה' צריך לאחוז גם במידת הענוה וגם במידת הגאווה, כי אע"פ שהגאווה מאוסה מאוד וכמוש"כ (משלי ט"ז ה') "תועבת ה' כל גבה לב", מ"מ לפעמים צריך להשתמש דווקא במידת 'עזות דקדושה' על ידי שיחשוב בליבו שהוא יכול להיות גדול מאוד בתורה וע"ד מש"כ (דברי הימים ב' י"ז ו') "ויגבה ליבו בדרכי ה'", ולכן צריך לקחת בדווקא עץ ארץ ושני תולעת שהמה שני הפכים, כדי לכרוך יחד את שני המידות הללו של ענוה טובה וגאווה טובה בעבודת ה'.

עבודת הרהור התשובה בשעת הטבילה במקוה

"ורחץ במים וטהר," (י"ד, ח).

בספרא איתא (פרשה ב סוף פרק א) "ורחץ אפילו במי מקוה".

והנה במדרש (מ"ד פרשת חוקת) איתא "לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של הקדוש ברוך הוא הוא". והרמב"ם בסוף הלכות מקוואות הרחיב בזה וכתב וז"ל "הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אלא גזירת הכתוב היא, והדבר תלוי בכוונת הלב", ע"כ. והיינו דכיון שסיבת הטהרה איננה מחמת גוף מי המקוה אלא מחמת גזירת הקב"ה לטהר את הטובל במים, א"כ כפי מה שמוסיף בכוונת ליבו בהרהורי תשובה לשוב לה' בשעת הטבילה, ומכוון לבקש מהקב"ה שישפיע עליו נשמה חדשה ונקיה בלא לכלוך פגם חטא, נוסף עליו עוד טהרה מהקב"ה. [ואף שגם אם לא הרהר בתשובה מועלת הטבילה מהדין, מ"מ איכות הטהרה מהקב"ה תלויה בהרהור הלב ובכוונת התשובה, ובכל מה שמוסיף להרהר בתשובה בשעת הטבילה במקוה, ומקבל על עצמו לשנות דרכיו לטובה, זוכה ע"ז להוסיף בטהרה שמתהר הקב"ה על ידי הטבילה במקוה].

וכע"ז כתב החינוך (מצוה קע"ג) והוסיף לבאר כוונת הטבילה וז"ל "ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחר שוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב (בראשית א', ב') "ורוח אלוקים מרחפת על פני המים", ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא".

ובדומה לזה כתב הח"י אדם (בספרו זכרו תורת משה פ"א) לגבי טבילה בערב שבת, שרק אם טובל מתוך כוונה טהורה לקבל על עצמו יראה ה', הרי הוא זוכה להרגיש בנפשו קדושת השבת, אבל בלא זה אינו זוכה להרגיש בקדושת השבת ע"י הטבילה.

ולפי"ז הדבר פשוט, שמי שהולך לטבול מידי יום ביומו ואינו מכוון כלל לטהר את עצמו בתשובה, אינו מספיק לטהרה, שהרי עיקר מעלת טהרת המקוה היא כוונת הלב וכלשון הרמב"ם "והדבר תלוי בכוונת הלב". ומנהג הפרושים שהיו טובלים מידי יום, היה בוודאי משום שהם היו חוזרים בתשובה מידי יום, ולכן אף כל יהודי אם הוא טובל מידי יום, צריך הוא לקבל על עצמו תשובה ולהחליט שהוא משתנה כפשוטו ממש, ואז מועיל לו המקוה לטהרו.

דברים שנאמרו בשיעור פתיחה בהיכל הישיבה עם תחילת זמן קיץ

דרך הלימוד בעומק העיון

ועל הכל צריך כל בחור בישיבה לדעת, שהזמן המסוגל לקנות את דרכי הבנת הלימוד הוא בעיקר בשנות הבחורות בישיבה, וחז"ל (סנהדרין צ"ט ע"א) אמרו על הפסוק (במדבר ט"ו ל"א) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תיכרת הנפש היא מישראל", שמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק נכלל ב"דבר ה' בזה", ויש לדקדק מלשונם שאמרו כל שאפשר לו "לעסוק" בתורה ואינו "עוסק", שאפילו אם הוא לומד תורה אבל אינו עוסק בה, עדיין הוא בכלל "כי דבר ה' בזה", ולזה צריך ללמוד בעיון, ולהתאמץ ולא לתת מנוח ומרגוע לנפשו עד שמבין היטב היטב כל סברא לעומקה, וכאשר יש לו איזה קושי בהבנת הסוגיא לא ירמה עצמו לחשוב שהנה הוא כבר מבין העניין - ובאמירת סברא בעלמא הפורחת באוויר יצא ידי חובתו בהבנת הסוגיא, אלא לא ינוח עד שיידע היטב מה ברור לו, ובזה עושה את התורה לעסק שלו, ובלא זה ראוי לו לחוש שהוא בגדר מבזה התורה וכדכתיב כי דבר ה' בזה.

דרך הלימוד בבקיאות

אמנם יחד עם זאת צריך כל אחד ללמוד כראוי בסדרי בקיאות לפחות שני דפים בשבוע, וזכורני מימי בחרותי בישיבתו של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל שכל בחור היו לומד ונבחן לכל הפחות שני דפים בשבוע בסדר בקיאות, והמתמידים היו לומדים ארבעה דפים בשבוע בסדר בקיאות, ומו"ר זצ"ל היה בוחן את בני הישיבה בכל שבוע על הנלמד בסדר בקיאות.

ושמעתי מפי מרן הגרי"ז זצ"ל בשם אביו מרן הגר"ח זצ"ל שעל כל בחור ישיבה ללמוד לכל הפחות ארבעים דפים בקיאות בכל חודש, ובלא זה אינו זוכה לחדש חידושים אמתיים בתורה, ואמר הגרי"ז זצ"ל "בדורנו אני מסכים להתפשר על עשרים דפים בחודש, אבל פחות מזה בשום אופן איני מתפשר".

כל בחור שילמד היטב יהיה גדול בתורה

והעיקר כל בחור מבני הישיבה צריך לדעת, שאם ילמד כראוי הוא יהיה גדול בתורה ממש, ובחור שחושב שהוא לא יצליח אפשר ח"ו להתבייש ממנו, ובאמת הרבה גדולי ישראל לא היו מפורסמים בימי נעוריהם כמכשרים, אבל מ"מ היו יגיעים יומם ולילה ומכוח זה גדלו לגדולי התורה.

דברי תורה צריכים חיזוק, ובפרט בתחילת הזמן, דגופא בתר רישא גריר, וכשהתחלה מתחיל על הצד הטוב, כל הזמן נגרר אחריו לטובה.

והנה הרמב"ן על התורה (כ"ג, ל"ו) ביאר שימי ספירת העומר הם כעין 'חול המועד' בין פסח לשבועות, כי תכלית הימים הללו הם כהכנה להיות ראויים לקבלת התורה, ובזוה"ק (הובא באוה"ח פר' אמור) איתא שימי הספירה דומים לשבעה ימים נקיים של טהרת האשה שנועדו להיטהר ולבדוק את עצמה בכל יום, וכן גם ימי ספירת העומר הם קדושים בכל דור ודור ולהיטהר ולשוב בתשובה כהכנה לקבלת התורה, ובכל שנה מתעורר בימים אלו סגולת הזמן שהיה בשעת יציאת מצרים, להיטהר ולהיות ראויים לקבלת התורה.

וכיון שהימים האלו מסוגלים לעלות בתורה ולהצליח, הרי מי שאינו מנצל את סגולת הימים, התביעה עליו רבה יותר, וח"ו להחמיץ את ההזדמנות ולהפסיד את סגולת ימים אלו לטהר אותנו מטומאותינו, ואת גודל האפשרות לזכות לסייעתא דשמיא להצליח בתורה בימים אלו.

ובמשנה בעדויות (פ"ב מ"י) איתא "רבי יוחנן בן נורי אומר משפט רשעים בגיהנם מן הפסח ועד העצרת", ומבואר שימים אלו הם נוראים למעלה ולמטה כמו חודש אלול לפני ר"ה.

ועל אדוננו הגר"א איתא (ע"י תוספת מעשה רב אות נ"ה) "ותיכף לאחר הפסח, ישב ללמוד בפרישות גדול למאד, ואמר שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד חג השבועות", ונראה דאין כוונת הדברים שהגר"א למד זמן רב יותר ממה שלמד כל השנה, שהרי בכל השנה ניצל הגר"א כל רגע ללימוד התורה, [ובערב יו"כ עשה הגר"א חשבון הנפש על כמה רגעים מכל השנה כולה אם ביטלם מת"ת], אלא כוונה שהוסיף בימים אלו באיכות לימוד התורה לפי גודל מעלתו, מתוך גודל פרישותו ועמלו בתורה הקדושה.

חיזוק בימים אלו גם בבין אדם לחבירו

וכמו כן יש לראות להתחזק גם בבין אדם לחבירו, שהלא כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא מתו על בין אדם לחבירו, ולכן כל אחד יראה לעזור לחבירו, ולעלות מעלה מעלה בתורה ויראת ה' טהורה, ובפרט עכשיו שבאנו גם בחורים חדשים לישיבה, צריך לראות לקבלם במאור פנים, ולדאוג להם, שזהו עבודת הימים הללו, ללמוד תורה מתוך גמילות חסדים.